

Bērns ar uzvedības grūtībām – mūsu skolotājs.

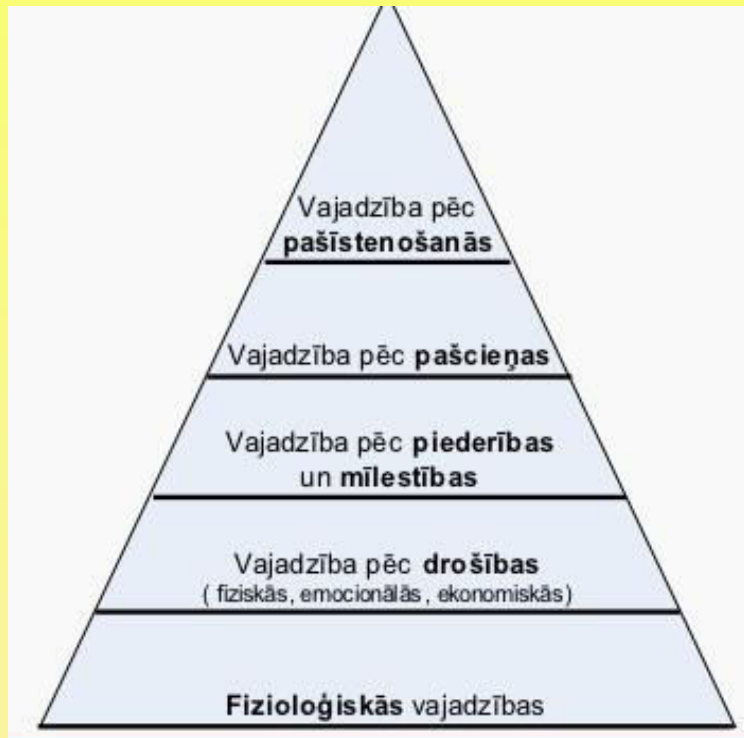
Zinātniski lietišķā konference

«Bērni ar uzvedības grūtībām vispārīzglītojošā skolā. Izaicinājumu un
iespējas.»

12.03.2019.

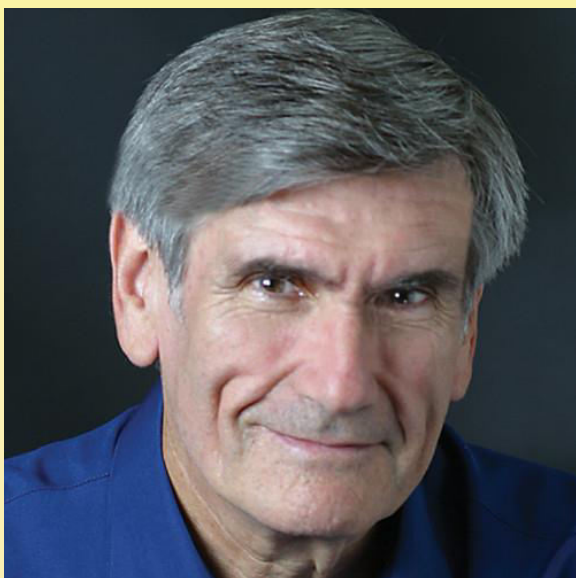
Cēsis

- Abrahams Maslovs (1908-1970)
Maslova vajadzību piramīda

- M. Rozenbergs (M. B. Rosenberg)(1934-2015)

Cienoša komunikācija (Nonviolent Communication ;
Gewaltfreie Kommunikation)

Vajadzības un uzvedība

- Vajadzības ir universālas
- Vajadzības var tikt apmierinātas un var tik neapmierinātas
- Gadījumos, kad vajadzība tiek apmierināta, iestājas apmierinājums, kas izraisa prieku un citas
- Gadījumos, kad vajadzība netiek apmierināta, rodas ciešanas un pārdzīvojums, kas izraisa bailes, niknumu u.c. emocijas, kura parādās uzvedībā
- Cilvēka uzvedības pamats ir viņa vajadzības

Vajadzība – iekšēja nepieciešamība pēc tā, bez kā cilvēks nevar iztikt

Pēc ēdiena	Pēc autonomijas	Pēc drošām attiecībām
Pēc ūdens	Pēc pašvērtības	Pēc atbalsta
Pēc miera	Pēc kārtības	Pēc harmonijas
Pēc kustības	Pēc paļaušanās	Pēc piederības
Pēc drošības	Pēc relaksācijas	Pēc mīlestības
Pēc pieskāriena	Pēc struktūras	Pēc spēlēšanās
Pēc veselības	Pēc radošuma	Pēc cieņas
Pēc siltuma	Pēc jēgas	Pēc sapratnes
Pēc svaiga gaisa	Pēc viegluma	Pēc respekta
Pēc mājām	Pēc brīvības	Pēc uzticēšanās
Pēc pozitīvas pieņemšanas	Pēc uzticēšanās pašam sev	Pēc pateicības
Pēc skaidrības	Pēc stabilitātes	Pēc viegluma
Pilnveidoties	Tikt uzklausi	Pēc humora un jautrības
Pēc attiecībām	Tikt saklausi	Pēc iejūtības
Saņemt adekvātu, pieklājīgu uzmanību ikdienā	Pēc iespējas paust savu viedokli	Pēc cilvēciskas attieksmes (bez aizspriedumiem, birkām)
Pēc draudzības	Pilnveidot savus talantus	Pieņemt savus lēmumus

Cienošanas komunikācijas pamatpieņēmumi

- Viss, ko dara cilvēki, kalpo viņu vajadzībām
- Aiz katras agresīvas uzvedības ir nepiepildītas vajadzības
- Cilvēki ir sociālas būtnes un ilgojas pēc cenošām savstarpējām attiecībām, sapratnes un līdzjūtības

Vajadzības un stratēģijas

- Visiem cilvēkiem ir līdzīgas vajadzības, jo tās ir universālas
- Taču stratēģijas, kādā veidā tiek piepildītas vajadzības, ir/ var būt atšķirīgas
- Ir nepieciešams nošķirt vajadzības un stratēģijas
- Konflikti rodas stratēģiju līmenī
- Vajadzības vienmēr cilvēkus savieno

Izpratne par bērniem ar uzvedības traucējumiem

(pēc R. Dreikursa, F.X.Valtona)

Kļūdainās pieejas:

1. Meklēt uzvedības cēloņus, fokusēties uz trūkumu meklēšanu veicina bērnam izjūtu, ka kaut kas nav kārtībā, veicina viņa nedrošību. Pieaugušajos attīsta bezspēcības izjūtu, norobežošanos
2. Mērķtiecīga bērnu uzvedības «aprēķināšana», lai varētu to kontrolēt ar noteiktiem paņēmieniem – veicina atsvešināšanos, attiecību pārrāvumu starp pieaugušajiem un bērniem

Palīdzošās pieejas:

1. Līdzdalība – spēja piedalīties kopīgu problēmu risināšanā
2. Izpratne par bērnu, par viņa realitāti, par viņa vajadzībām

- Uzvedība ir **mērķtiecīga**

Bērnu vajadzība ir būt nozīmīgam, iekļauties, būt piederīgam..

Iegūt vietu un savu nozīmīguma izjūtu starp citiem cilvēkiem.

Bērniem, kuriem ir noteikti kognitīvās attīstības, sociālo prasmju un emocionālās vadības funkcijas grūtības piederības izjūtas attīstīšana prasa vairāk izaicinājuma.

- Bērns, kurš slikti uzvedas, ir **nedrošs bērns**.
- Negatīva uzvedība palīdz pārlicināt bērnu par savu nozīmīgumu vai vismaz izvairīties no izjūtas, ka var zaudēt cieņu savās acīs.

Izplatītākie sliktas uzvedības mērķi

1. mērķis: uzmanība

«Es neesmu izcils, bet es **vismaz** nepalikšu nepamanīts, ja spēšu panākt īpašu uzmanību, satraukumu vai pakalpojumu»

Bērna uzvedība:

Trokšņains, nemierīgs, lielās, pārmērīgi pakalpīgs, pļāpīgs, izdara sīkas palaidnības, ākstās, «hiperaktīvs».

Bērna reakcija uz uzvedības korigēšanu:

bērns apstājas uz īsu brīdi.

Pieaugušā reakcija, izjūtas:

Jūtas sadusmots, tendence domāt par bērnu kā par traucēkli vai «sodību», jūt aizkaitinājumu.

2. mērķis: Vara

«Es varu nebūt uzvarētājs, bet es **vismaz** varu parādīt cilvēkiem, ka viņi nevar pieveikt mani vai atturēt darīt to, ko gribu, vai piespiest darīt to, ko grib viņi». Visizplatītākais pusaudžiem.

Bērna uzvedība:

Agresīvs, nepakļaujas autoritātei, nekaunīgs, atsakās pildīt darbu, melo, neklausa, dusmojas, sabožās, kliedz, ja nevar panākt savu.

Bērna reakcija uz korigēšanu:

Sliktā uzvedība turpinās, var pat korigēšanas dēļ pasliktināties.

Pieaugušā reakcijas, izjūtas:

Jūtas uzveikts, sagrauts, nikns, var izjust, ka vadošā pozīcija ir apdraudēta.

3. mērķis – atriebība

«Cilvēki neinteresējas par mani, bet es **vismaz** varu kaut ko izdarīt, lai atmaksātu parestību»

Bērna uzvedība:

Vardarbīgs, brutāls, īgns, vārdos/darbībā aizvainojošs pret vienaudžiem un pieaugušajiem.

Bērna reakcija uz uzvedības korigēšanu:

Bērns pāriet uz vēl negantāku uzbrukumu, tiecas atriebties.

Pieaugušo reakcija, izjūtas:

Jūtas apvainots, var uzskatīt, ka bērns ir zemisks un ļauns.

4. mērķis – norobežošanās

«Es nespēju mēroties ar citiem, bet man **vismaz** kaut kas jādara, lai cilvēki mani nepamestu».

Bērna uzvedība:

Neko nedara, pat nemēģina darīt, ja kaut ko uzsāk, viegli atkāpjas, izolē sevi no pārējiem, norobežojies, neparādās nekādas disciplīnas problēmas.

Bērna reakcija uz koriģēšanu:

Nekādas reakcijas uz koriģēšanu.

Pieaugušā reakcija, izjūtas:

Jūt bezspēcību un ir gatavs padoties, uzskata bērnu par muļķi. «Ko es varu viņam padarīt?».

Soļi bērna uzvedības korigēšanā

1. Novērot bērnu un izprast viņa vajadzības
2. Atpazīt sliktās uzvedības mērķi, palīdzēt to saprast bērnam.
2. Izbeigt pielīdzināt slikto uzvedību bērnam.
3. Meklēt veidus, kā iedrošināt bērnu.
4. Izmantot klasi kā grupu, lai pārlicinātu bērnus par draudzīgu un kopēju līdzdalību.

Būt uzmanīgam

1. Lai nepielīmētu etiķeti un neapsūdzētu bērnu par viņa uzvedību.

Bērns nav «uzmanības meklētājs», viņš tiecas pēc uzmanības, lai iegūtu **mierinājumu, mazinātu nedrošību.**

2. Pēc mērķa noskaidrošanas jāseko sarunai par to, ko var kopā **darīt**, lai mainītu traucējošo uzvedību.

3. Pārrunas ar bērnu nav lekcija, pārstāt «moralizēt».

Atbalsts bērna uzvedības pārmaiņām

Mērķis- uzmanība

- Ignorēt nevēlamo uzvedību.
- Akcentēt vēlamo uzvedību, vēlamās uzvedības nosaukšana.
- Sarunas, vienošanās par uzmanību apliecinājošu pasākumu stundu laikā.
- Klusuma pauzes

Mērķis – vara

1. «Es nevaru panākt, lai tu kaut ko darītu, bet man ir vajadzīga tava palīdzība». Sadarbības iegūšana.
2. Cieņa. Sadarbības izveidošana.
3. Atrast veidu, kā bērnam justies nozīmīgam ar noderīgu uzvedību.

Mērķis: atreibība

Šie bērni netic, ka viņu varētu mīlēt vai pieņemt. Meklēt veidu, kā pārlicināt par pretējo.

1. Lūgt paveikt kaut ko Jums svarīgu, nozīmīgu.
2. Var joprojām provocēt, pārbaudīt pieaugušo, lai pierādītu, ka viņš nevienam nerūp.
3. «Man rodas sajūta, ka gribi mani aizvainot, un man žēl, ja tas tā ir. Es tikai vēlos, lai tu zinātu, ka es negribu aizvainot tevi.»

Mērķis – norobežošanās, apātija

1. Uzstādīt pietiekami zemas standartus, lai bērns nejustos atpalicis.
2. Nepārspilēti novērtēt jebkura veida pozitīvu veikumu. Pārspilēta uzmanība var radīt neērtības, neatbilstības izjūtu.
3. Novērst fokusu no trūkumiem.